

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER (BM) GENEL SEKRETERİ GUTERRES'İN KIBRIS ZİYARETİ:
ÇÖZÜM ARAYIŞINDA BÖLGESEL GÜVENLİK DİNAMİĞİNİN YENİDEN TEYİDİ**

BM Genel Sekreteri António Guterres, Temmuz 2026'nın sonunda Kıbrıs'ı ziyaret ederek, Ban Ki-moon'un 2010 yılındaki ziyaretinden bu yana adayı aktif görevdeyken adaya giden ilk BM Genel Sekreteri oldu. Guterres, sürdürdüğü İyi Niyet Misyonu kapsamında iki Kıbrıslı liderle ayrı ayrı ve birlikte gerçekleştirdiği görüşmelerin ardından, çözüm sürecinde ilerlemenin BM himayesinde üç garantör ülke olan Türkiye, Yunanistan ve Birleşik Krallık'ın (BK) yanı sıra iki Kıbrıs tarafını da kapsayan beş artı bir uluslararası format çerçevesinde yürütüleceğini teyit etti. Ancak Guterres, böyle bir toplantının taraflar arasında yürütülecek ilave diplomatik hazırlıkların tamamlanması ve sahada güven artırıcı önlemlerin hayata geçirilmesinin ardından düzenlenebileceğini açıkça ifade etti.

Daha da önemlisi, Guterres yeniden canlandırılan diplomatik girişimi daha geniş bir bölgesel ve uluslararası bağlam içinde ele aldı. Adadan ayrılmadan önce yaptığı açıklamada, "Kıbrıs'ta bir çözüme ulaşılması, yalnızca Kıbrıs halkının çıkarlarını ve barışını korumak açısından değil, aynı zamanda giderek daha istikrarsız hâle gelen bir bölgede istikrarın sağlanması bakımından da hayati önem taşımaktadır." ifadesini kullandı

Guterres'in girişimi, Ekim 2023'te İsrail-Hamas savaşının başlamasından bu yana bölgeyi sarsan gelişmelerden bağımsız düşünülemez. İsrail ve ABD'nin İran'a yönelik saldırıları, İran'ın Körfez'deki Arap ülkeleri ile Irak ve Ürdün'e düzenlediği misillemeler ve İsrail'in Lübnan'daki operasyonlarına paralel olarak, ABD, İsrail, BK, Fransa ve Yunanistan'ın da aralarında bulunduğu çeşitli ülkeler, adanın güneydeki üçte ikisini kontrol eden Rum yönetimindeki Kıbrıs Cumhuriyeti (GKRY) ile güvenlik iş birliğini daha da güçlendirdi.

Kıbrıs, Doğu Akdeniz'de şekillenen yeni jeopolitik düzende giderek daha kritik bir konum kazanmaktadır. Ada artık yalnızca bölgedeki çatışmalara coğrafi olarak yakın bir alan değil, aynı zamanda bölgenin operasyonel ve stratejik dengelerinin doğrudan bir parçası hâline gelmektedir. Kıbrıs'taki bazı tesislerin İran'a yönelik askerî operasyonlarda kullanıldığına ilişkin yaygın haberler, adanın bölgesel çatışmalarda hedef olarak görülme riskini artırmıştır. Ağrotur'deki Birleşik Krallık üssüne İran yapımı bir insansız hava aracının fırlatılması da bu riskin somut bir göstergesi olmuştur.

Kıbrıs sorununun çözümsüz kalması, jeopolitik denklemi kaçınılmaz olarak daha da karmaşık hâle getirmektedir. Bir çözüm sağlanmadığı süreçte, ada genelindeki tehditlerin değerlendirilmesini veya ortak bir müdahalenin koordine edilmesini mümkün kılacak bütüncül bir mekanizma bulunmamaktadır. Bu nedenle, adanın stratejik konumunu etkileyen kararlar, sonuçları yalnızca tek bir tarafla sınırlı kalmamasına rağmen, iki toplum arasında herhangi bir istişare yapılmadan Kıbrıs Rum tarafı tarafından alınmaktadır. Daha da önemlisi, Kıbrıs'a ilişkin herhangi bir barış planında belirleyici söz hakkına sahip olan Türkiye'nin güvenlik çıkarları göz ardı edilmektedir.

Türkiye, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni 1960 yılında kuran uluslararası anlaşmaların bir parçası olan Garanti Antlaşması kapsamındaki haklarını 1974'te müdahalede bulunarak kullanmıştır.

Ancak Türkiye'nin bu rolü fiilen, Kıbrıslı Türk nüfusun yoğunlaştığı adanın kuzeydeki üçte birlik bölümünün güvenliğini garanti etmekle sınırlı hâle gelmiştir. Buna karşılık, adanın güneyinin üçte ikisini kontrol eden GKRY, Türkiye'yi ve Kıbrıslı Türkleri dışarıda bırakan, şekillenmekte olan çok uluslu bir güvenlik yapılanmasına giderek daha fazla entegre olmaktadır.

Bu durum, Avrupa Birliği'nin (AB) 20 yılı aşkın bir süre önce, AB müktesebatının kuzeyde uygulanmasını askıya alırken adanın güneyinin Birliğe katılımını sürdürme yönünde aldığı kararın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Söz konusu karar, Kıbrıs Rum tarafına AB-Türkiye ilişkileri üzerinde fiilî bir veto imkânı sağlamıştır. Kıbrıs sorununa kapsamlı bir çözüm bulunmadığı ve adanın tamamının Türkiye'yi de içeren kolektif bir savunma düzenlemesine dâhil edilmediği sürece, bu durum Türkiye'nin güvenlik çıkarlarıyla çelişecek şekilde devam edecektir. Buna karşılık, Türkiye'nin güvenlik çıkarlarını gözetten bir çözüm, 2004 Annan Planı örneğinde olduğu gibi Kıbrıslı Türklerin uzlaşmaya daha olumlu yaklaşmasını teşvik edebilir ve aynı zamanda AB-Türkiye ilişkilerindeki tıkanıklığın, her iki tarafın da yararına olacak şekilde, aşılmasına katkı sağlayabilir.

BM Genel Sekreteri'nin Kıbrıs Kişisel Temsilcisi María Ángela Holguín Cuéllar'ın da söylenenlere göre belirttiği üzere, diplomatik bir muğlaklık, Kıbrıs Rum tarafının sonucu federasyon, Kıbrıs Türk tarafının ise konfederasyon olarak görmesine imkân sağlayabilir. Böyle bir çözümün temelinde de, adadaki iki toplumun ortaklığına dayalı işlesel bir federasyon kuran 1959 Zürih ve Londra Antlaşmaları yer alacaktır.

1974'te yaşanan gelişmeler, Kıbrıslı Türklerin kuzeyde, Kıbrıslı Rumların ise güneyde yoğunlaşmasına yol açarak denkleme kalıcı bir iki bölge boyut ekledi. Bu yapı, iki toplumun liderleri tarafından 1977 ve 1979 anlaşmalarında resmen kabul edildi. Başka bir ifadeyle, öngörülen yeni devlet yapısı, 1960-1963 döneminde iki toplum arasında var olan ortaklığın, tek bir uluslararası kimlik altında iki kendi kendini yöneten devlete dayalı yeni bir iki bölge model çerçevesinde yeniden tesis edilmesini öngörmektedir.